

Всеукраїнська екологічна ліга

**Дослідження та збереження
водних ресурсів України:
дії громадськості**

**ВСЕУКРАЇНЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА**

УДК 504:4.062.2
ББК 20.18

Дослідження та збереження водних ресурсів України: дії громадськості : інформаційні матеріали до 15-ї річниці Всеукраїнської екологічної ліги. – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2012. – 20 с.

ISBN 978-966-8670-85-5

Видання, спеціально підготовлене до 15-річчя Всеукраїнської екологічної ліги, містить узагальнені дані про основні напрями роботи Всеукраїнської екологічної ліги зі збереження та поліпшення стану водних ресурсів України, розкриває потенціал участі громадськості у формуванні водної політики в Україні, сприяє формуванню дбайливого ставлення до природи, активізації наукових досліджень і спостережень за станом довкілля, поширенню екологічних знань, усвідомленню важливості розв'язання проблем водних ресурсів, необхідності практичного і законодавчого захисту водних об'єктів та прибережних смуг.

Ця книга буде корисною для активістів природоохоронного громадського руху, працівників екологічних служб, освітян, молоді та широкого загалу читачів.

ISBN 978-966-8670-85-5

УДК 504:4.062.2
ББК 20.18

Вступ

12 грудня 2012 р. виповнюється п'ятнадцять років з дня заснування Всеукраїнської екологічної ліги. За ці роки ВЕЛ стала потужною, впливовою, визнаною громадською організацією з розгалуженою структурою. Ліга об'єднала в своїх лавах відомих вчених, громадських діячів, депутатів від Верховної до селищної Рад, представників органів місцевого самоврядування, освітян, студентську молодь, громадян з активною життєвою позицією.

ВЕЛ здійснює громадське лобювання важливих для нашої країни питань, зокрема: інтеграція екологічної політики в секторальні політики, регіональні плани і стратегії; впровадження принципів збалансованого розвитку; формування засад «зеленої» економіки в Україні, наближення українського законодавства до європейських стандартів.

Об'єднання зусиль широких верств населення дає можливість комплексно підходити до розв'язання екологічних проблем на національному та регіональному рівнях (докладніше див. www.ecoleague.net).

Для узагальнення значного досвіду природоохоронної роботи підготовлено до друку серію видань з різних напрямів діяльності ВЕЛ:

Всеукраїнська екологічна ліга: 15 років на захисті Природи (хронологія подій з життя громадської організації);

Участь громадськості у формуванні й реалізації екологічної політики та впровадженні засад збалансованого розвитку;

Дослідження та збереження водних ресурсів України: дії громадськості;

Формування національної екологічної мережі, створення та збереження об'єктів ПЗФ: досвід осередків ВЕЛ;

Участь громадськості у формуванні природоохоронного законодавства;

Кампанія Всеукраїнської екологічної ліги щодо громадського лобювання державних рішень з питань біобезпеки в Україні (2006–2012 рр.);

Громадські ініціативи щодо формування ефективної державної політики у сфері поводження з відходами;

Діяльність Всеукраїнської екологічної ліги у галузі екологічної освіти та освіти для збалансованого розвитку;

Еколого-просвітницька та інформаційна діяльність ВЕЛ. Видання природоохоронної тематики;

Методичні рекомендації для громадських активістів щодо організації роботи та проведення практичних природоохоронних акцій.

Дослідження стану водних ресурсів, збереження малих річок та прибережних смуг

Члени Чернігівської обласної організації ВЕЛ вивчають стан водних ресурсів

Акція «Нове життя джерел»

Розчищення струмка (м. Севастополь)

Каталог робіт учасників конкурсу «До чистих джерел», 2011 р.

У простій, відомій зі шкільних років формулі H_2O вміщено поняття глобального рангу – «вода», що є одним з основних компонентів природи, які забезпечують життя на Землі. У вільному стані вода утворює гідросферу нашої планети. Особливе значення мають поверхневі прісні води, розподіл яких є дуже нерівномірним. За визначенням Європейської економічної комісії ООН, державу, водні ресурси якої не перевищують 1,5 тис. м³ на 1 особу, вважають не забезпеченою водою. Україна за запасами місцевих водних ресурсів – одна з найменш забезпечених водою країн Європи.

Забезпечення населення чистою питною водою було визнано глобальним пріоритетом на Всесвітньому саміті зі збалансованого розвитку в Йоганнесбурзі (2002 р.) та Конференції ООН зі збалансованого розвитку Ріо+20: «Майбутнє, якого ми хочемо» (2012 р.).

Це питання постійно перебуває у сфері діяльності як урядових державних структур, так і на міжнародному рівні. Не стоять осторонь цієї проблеми і громадські екологічні організації.

ВЕЛ пропонує сформувати нову водну політику в Україні на засадах Водної Рамкової директиви ЄС. Необхідно перейти до інтегрованого управління водними ресурсами, запровадити басейновий принцип у водокористуванні та збереженні водних об'єктів.

Осередки Всеукраїнської екологічної ліги активно застосовують різні форми роботи у цьому напрямі залежно від особливостей водних об'єктів певної території, ступеня антропогенного впливу на них, екологічних проблем, що виникають у процесі водокористування. Зокрема, вони проводять наукові дослідження, запроваджують тематичні природоохоронні заходи і акції; розглядають питання стану водних ресурсів на засіданнях Наукової ради ВЕЛ, здійснюють просвітницьку роботу стосовно значення водних об'єктів і необхідності їх збереження та ін.

Серед таких заходів можна назвати: круглий стіл «Стан питної води в Україні: проблеми та шляхи покращення» (1998 р.), парламентські слухання про реалізацію екологічної політики та дотримання екологічного законодавства в Україні (2000 р.), науково-практичну конференцію «Вода та довкілля» (2006 р.), круглий стіл «Підтоплення в Україні: соціально-економічні та екологічні наслідки» під час роботи Українського екологічного конгресу «Пріоритети збалансованого розвитку України» (2008 р.), круглий стіл 2 «Інтегроване управління водними ресурсами в контексті Водної Рамкової директиви ЄС» у рамках міжнародної науково-практичної конференції «Національна екологічна політика в контексті європейської інтеграції України» (2010 р.), круглий стіл «Екологічні проблеми водних ресурсів в Україні» в рамках міжнародної конференції «Зелена» економіка: перспективи впровадження в Україні» під час проведення Міжнародного екологічного форуму «Довкілля для України» (2012 р.).

У 2000 р. Всеукраїнська екологічна ліга разом з іншими громадськими організаціями звернулася з ініціативою до Президента України щодо проведення всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел», в якому осередки ВЕЛ беруть участь уже понад 10 років. У 2001 р. ВЕЛ розпочала реалізацію соціального проекту «Чиста питна вода – екологічне благоулуччя українського народу», започаткувала акцію «Нове життя джерел» (розчищення, облаштування та догляд території навколо джерел питної води: колодязів, артезіанських свердловин, бюветів).

ВЕЛ ініціювала нову акцію «Врятуй свою річку» у 2009 р., метою якої є обстеження екологічного стану малих річок та їхніх прибережних захисних смуг.

Ця акція має надзвичайно важливе значення в умовах, коли в Україні зникає, зневоднюється через замулювання, заростання велика кількість малих річок, а значна частина їх забруднюється виробничими та побутовими стічними водами.

У 2010 р. розпочато реалізацію проекту «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів в Україні», який у своїй структурі має чотири модулі: Громадська інвентаризація природних водойм і водотоків; Громадський моніторинг природних водойм і водотоків та науково-практичні дослідження; Природоохоронна та інспекційна діяльність у сфері захисту водних ресурсів від забруднення та вичерпання; Інформаційно-просвітницька робота з питань збереження водних ресурсів України, формування екологічної свідомості громадян.

Члени ВЕЛ ініціювали створення Басейнових рад в Україні та беруть активну участь у їхній роботі (Херсонська, Черкаська, Закарпатська обласні організації, Корсунь-Шевченківський районний та Білоцерківський міський осередки ВЕЛ).

Багатоаспектну роботу проводять обласні організації, районні, міські сільські та селищні осередки ВЕЛ, яка здебільшого має практичне спрямування.

Для **Вінницької ОО ВЕЛ** пріоритетним є дослідження прибережних територій малих річок (Південний Буг, Вишенька, П'ятничанка, Тяжилів, Вінничка, Дьогтянчик), визначення показників якості води та впливу на них господарської діяльності (2005–2011 рр.).

Таку ж роботу активно проводять у рамках акції «Нове життя джерел» на території Вінницького, Оратівського, Теплицького, Жмеринського, Липовецького районів. Члени організації беруть участь у прибиранні території, розчищенні джерел і прибережно-захисних смуг.

Члени Вінницького ОО ВЕЛ постійно досліджують прибережно-захисні смуги вздовж р. Південний Буг у межах Вінниці. Згідно з їхніми висновками в жодному районі міста ширина ПЗС не відповідає нормам Водного кодексу. З цього приводу було направлено листа до Басейнового управління водних ресурсів р. Південний Буг, регіональної екологічної інспекції, природоохоронної прокуратури.

Науковці **Волинської ОО ВЕЛ** вивчають стан води в озерах та річках області, вплив на них антропогенної діяльності, зокрема меліоративних заходів. Проведено моніторинг стану р. Західний Буг, результати якого викладено в науковому звіті «Створення банку екологічної інформації щодо оцінки екологічного стану і антропогенного навантаження басейну р. Західний Буг»; встановлено, що Верхньоприп'ятська осушувальна система негативно впливає на навколишнє середовище, зокрема на озеро Прибич, в якому знижується рівень води. Для його порятунку було розроблено кілька варіантів відновлення. На основі зіставлення економічних, соціальних та екологічних чинників оптимальним і найбільш радикальним виявився варіант поглиблення озера шляхом добування з нього спаропелю (в озері Прибич є значні запаси органічного спаропелю потужністю до 1–2 м). Причому передбачається вилучення лише його верхнього двометрового шару.

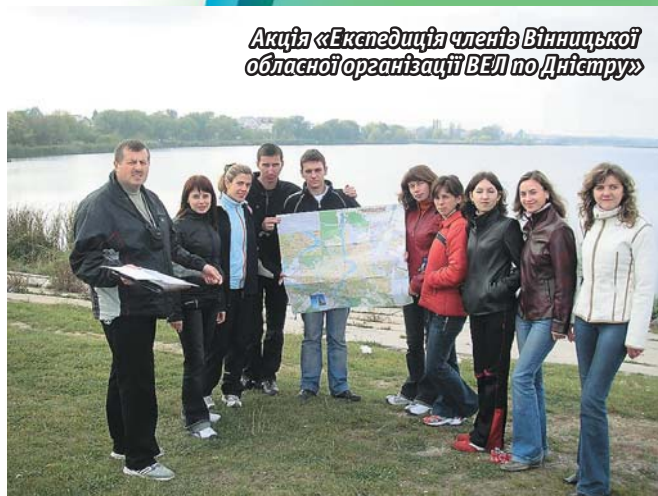
Були проведені громадські слухання «Стан озера Нечимне», яке катастрофічно заростає і потребує очищення. Це озеро має історичне значення, воно надихнуло Лесю Українку на створення драми-феєрії «Лісова пісня». На основі рішення громади Мінприроди України погодило дозвіл на очищення озера, але гроші на ці заходи не були виділені. Тому, незважаючи на великі зусилля громадськості Волині, спрямовані на збереження озера, сьогодні цей чудовий водний об'єкт поступово вмирає.

Також були проведені громадські слухання «Водні ресурси області», де обговорювали питання заростання долини р. Прип'яті, стан річки після меліоративних робіт, проблеми державного фінансування та інвестицій у галузі водних ресурсів.

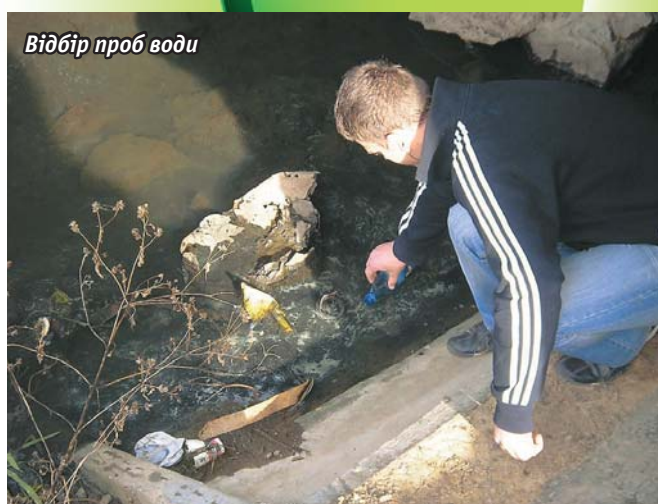
Дніпропетровська ОО ВЕЛ у 2011 р. організувала експедицію по малих річках Новомосковського району для дослідження їхнього стану.

Учасники експедиції «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів України»

Акція «Експедиція членів Вінницької обласної організації ВЕЛ по Дністру»

Відбір проб води

Озеро Нечимне (Волинська область)

**Члени Нікопольського міського осередку ВЕЛ
упорядковують прибережну смугу
(Дніпропетровська область)**

Каховське водосховище

**Екологічна акція, присвячена питанням
збереження води (Дніпропетровська область)**

Річка Кальміус

Значним є внесок міських та районних осередків ВЕЛ у справу вивчення водних об'єктів свого краю та розроблення заходів для поліпшення їхнього стану на Дніпропетровщині.

Враховуючи особливості географічного положення Каховського водосховища, *Нікопольський МО ВЕЛ* провів кілька важливих заходів, присвячених його стану, зокрема: виступив співорганізатором науково-практичної конференції «Каховське водосховище+53. Міжобласна басейнова угода – веління та вимога часу» (2009 р.), в резолюції якої наголошено на важливості укладання міжобласної басейнової угоди між Дніпропетровською, Запорізькою, Херсонською та Миколаївською областями, адаптації водного законодавства України до вимог Водної директиви ЄС; взяв участь у розробленні та узгодженні Плану заходів по Нікопольському РУВР до проекту «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів в Україні на 2010–2014 роки», а також в організації і проведенні Міжобласної наради з питань водогосподарської діяльності, стану Каховського водосховища, питної води (2010 р.).

До Всесвітнього дня води *Нікопольський МО ВЕЛ* традиційно проводить заходи зі студентами *Нікопольського інституту ЗНУ*: круглі столи, конференції, виставки екопакатів, перегляд екологічних науково-популярних фільмів.

У *Павлоградському районі осередок ВЕЛ* порушив проблему якості питної води. Це питання винесли на широке обговорення громадськості і, враховуючи думку фахівців, сформулювали пропозиції для органів місцевого самоврядування (2001 р.). Актуальним також є захист території *Павлоградського водозабору* від забудови.

Активісти *П'ятихатського РО ВЕЛ* вивчали стан забруднення води в райцентрі та населених пунктах району і взяли участь у радіопередачі, присвяченій цьому питанню (2001 р.).

Представники *Царичанського РО ВЕЛ* у 2009 р. у рамках загальнонаціональної програми відновлення джерел та екологічної програми «Рідній Орлі чисті береги» спільно зі співробітниками *Царичанського міжрайонного управління водного господарства* при сприянні органів місцевого самоврядування брали участь у проведенні еколого-просвітницької акції, під час якої відновлено джерело поблизу с. Залелія на території *Залеліївської сільської ради*. До акції активно долучилися працівники місцевої школи.

Члени *Апостолівського РО ВЕЛ* у рамках проведення аналогічних заходів впорядкували та очистили два джерела на території *Михайлівської сільської ради*.

Важливе значення має виконання районними осередками ВЕЛ роботи з підготовки, складання екологічних паспортів Синельниківського, Апостолівського, Магдалинівського районів.

У 2008 р. науковці *Донецької ОО ВЕЛ* порушили питання щодо збереження річки Кальміус, для цього як один з кроків було запропоновано розробити цільову регіональну Програму охорони та відродження річки Кальміус. Іншим ефективним заходом захисту Кальміуса є його заповідання. На громадських слуханнях в донецькому обласному Будинку природи, що відбулися 5 березня 2008 р., Молодан Г. М., голова Наукової ради *Донецької ОО ВЕЛ*, запропонував створити регіональний ландшафтний парк «Кальміуський». На всій протяжності річки вже створено ряд заповідних об'єктів, і було б доцільно продовжити цю роботу та створити один повноцінний заповідний об'єкт. *Донецька ОО ВЕЛ* звернулася до керівництва *Донецької обласної ради* з пропозицією підтримати питання про створення у 2008 р. на всій протяжності річки РЛП «Кальміуський». Також було запропоновано розглянути питання про відзначення «Дня річки Кальміус» 5 березня.

19 серпня 2008 р. був підписаний Указ Президента України щодо створення нового заповідника – відділення «Кальміуське» Українського степового природного заповідника НАН України. Новий заповідник має площу 659,6 га, знаходиться у середній течії однойменної річки.

Також одним із пріоритетних напрямів діяльності Донецької ОО ВЕЛ – стан Азовського моря. За сприяння Наукової ради обласної організації у квітні 2010 р. було проведено регіональні збори, присвячені захисту Азовського моря від браконьєрства, за участю Маріупольської та Новоазовської прокуратури, Держінспекції Азовського моря та рибогосподарських організацій. Члени ВЕЛ разом з головою Наукової ради Донецької ОО ВЕЛ організували екологічні експедиції у РЛП «Меотида», де учні та студенти вивчали рослинний та тваринний світ водно-болотних угідь, проводили екологічні акції з прибирання території (2007–2009 рр.).

Члени *Раздольненського СО ВЕЛ*, де головою є депутат селищної Ради, проводять акцію «Оздоровимо малі ріки», присвячену благоустрою берегів річок Кальміус та Мокра Волноваха, в якій беруть участь мешканці селища. Активісти досліджують стан берегів річок, очищають їх від сміття, проводять просвітницьку роботу з населенням. До подібних акцій долучаються багато членів Донецької ОО ВЕЛ

Члени *Макіївського МО ВЕЛ* спільно із 30Ш № 80 стали переможцями Всеукраїнського конкурсу «До чистих джерел», на якому представили проект оздоровлення струмка поблизу школи.

Члени *Іловайського МО ВЕЛ* щороку організовують експедиції з вивчення стану довкілля біля притоків річки Кринка, вони очищають береги від сміття. На основі результатів досліджень, вони створюють проекти, пишуть доповіді та статті. Ліговці Іловайська разом з дітьми стали на захист джерела з дуже чистою водою, що поблизу міста. Джерелом багато років опікуються діти та дорослі, але територію, на якій воно розташоване, хочуть віддати під індивідуальну забудову.

Члени *Донецької МО ВЕЛ* спільно з керівниками осередків Донецької МО «Екологічна варта» вже багато років поспіль проводять акції «Чистий дендрарій» та «Путилівський гай», де звільняють від сміття та бруду береги ставків міста.

Житомирська ОО ВЕЛ вже багато років проводить моніторинг і аналіз стану річок у деяких районах області. Навесні 2004 р. була організована представницька нарада в облдержадміністрації, присвячена проблемам водних ресурсів.

Активісти ОО ВЕЛ порушували питання про зникнення малих річок, здійснювали також роботу зі складання каталогу малих річок Житомирщини. Серед масових акцій – очищення берегів річки Гнилоп'ять до Дня довкілля.

Житомирська ОО ВЕЛ разом з обласною організацією НМЦ «Екологічні ініціативи» провели двотижневі семінари-походи вздовж річок Тетерів та Случ. Виявлено грубі порушення встановлених правих земле- і водокористування у прибережних водоохоронних смугах. Аналітичні матеріали про стан річки Тетерів від Житомира до Радомишля було передано в обласне Державне управління екобезпеки та природних ресурсів (2005 р.).

Закарпатська ОО ВЕЛ бере активну участь у реалізації Міжнародного проекту TACIS «Управління басейнами річок Буг, Латориця та Уж». У рамках проекту були проведені виїзні засідання робочих груп, польові геодезичні роботи в Словаччині, Румунії (2005 р.).

Представники ВЕЛ брали активну участь у науково-практичній конференції «Впровадження Водної Рамкової Директиви в Україні», яка була проведена за підтримки Європейського Союзу, Дунайської Комісії з охорони басейну р. Дунай (ICPDR) (2006 р.).

Обласна організація у 2010 р. активно долучилася до виконання проекту «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів в Україні». Розпочато роботу з інвентаризації ставків з участю фахівців *Ужгородського МО, Міжгірського та Рахівського РО ВЕЛ*. На кінець 2010 р. було обстежено 280 ставків різних форм власності, визначено найнебезпечніші гідротехнічні споруди.

Результати інвентаризації ставків і матеріали проведених обстежень передано районним комісіям з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

**День Дунаю
(Закарпатська область)**

Учасники експедиції по р. Рось (Київська область)

Річка Рось (Київська область)

**Похід з метою дослідження
стану водних ресурсів
Київської області**

Міське управління водними ресурсами видало обов'язкові до виконання приписи власника водойм про негайне усунення виявлених порушень та організацію безпечної експлуатації водних об'єктів.

Протягом 2010 р. у смт Великий Бичків Рахівського району члени Закарпатської ОО ВЕЛ організували та провели міжнародні семінари для підготовки заявки на міжнародний проект «Комплекс заходів з інтегрованого управління земельними і водними ресурсами у Верхній Тисі, Україна – Румунія». Заявку подано у рамках фінансування ПРООНТЕФ із залученням органів місцевої влади, партнерів з Румунії та України, представників заінтересованих організацій.

Починаючи з 2008 р. ще одним напрямом діяльності є підготовка та проведення святкування Дня Дунаю в Україні, організованому Міжнародною комісією з охорони річки Дунай (ICPDR). За відмінну організацію святкування Дня Дунаю в Закарпатській області Закарпатська ОО ВЕЛ одержала диплом та була включена до єдиного переліку організацій і спонсорів усіх країн басейну річки Дунай.

Для відзначення Міжнародного дня водних ресурсів у 2011 р. організовано екологічну акцію «До чистих джерел»: прибрано території навколо джерел питної води («Кителів», «Три ведмеді», «Кувшин», «Раково»), очищено їх від замулення, проведено еколого-освітню роботу з громадами.

Ужгородський РО ВЕЛ організував круглий стіл з молоддю Ужгородського району щодо стану водних ресурсів та необхідності їх захисту від забруднення та засмічення.

Ужгородський МО спільно зі студентами навчальних закладів міста провів екологічну акцію з прибирання берегів річки Уж у межах Ужгорода.

Київська ОО ВЕЛ проводить значну водоохоронну роботу. У 2001 р. була організована та проведена науково-практична конференція «Громадськість та органи місцевого самоврядування у справі охорони навколишнього середовища та вирішення екологічних проблем міста Біла Церква і регіону річки Рось».

У 2002 р. було підготовлено до видання три методики, зокрема стосовно впорядкування водоохоронних зон річок, з проектування берегоукріплення локальним наміванням піщаних ґрунтів на водосховищах, визначення екологічно допустимих рівнів відбору води з річок. Проведено значну роботу з розчищення та впорядкування джерел з оформленням їхніх паспортів в санепідемстанції. Загалом було впорядковано та очищено 460 джерел, криниць, артезіанських свердловин.

Особливістю діяльності Київської ОО ВЕЛ є виконання ряду науково-дослідних розробок: «Програма розвитку водного господарства Київської області» (характеристика сучасного стану річок і меліоративних систем, науково обґрунтовані заходи щодо поліпшення екологічної ситуації); «Розробка та обґрунтування створення показового водного об'єкта "Мала річка" (на прикладі р. Альта)»; «Паспортизація водних об'єктів Київської області (у басейні р. Рось)» та ін.

Значною екологічною акцією було проведення у 2002 р. Білоцерківським МО ВЕЛ двотижневої водно-екологічної експедиції по річці Рось, яка привернула увагу широкої громадськості до проблеми цієї важливої водної артерії області. Експедицію висвітлювали ЗМІ області, було також знято відеофільм.

За ініціативою міського осередку ВЕЛ у 2004 р. на березі річки Рось під час проведення акції ВЕЛ «Посади своє дерево» був закладений парк. Акція була присвячена святкуванню Дня довкілля, були видані листівки-звернення, які розповсюджували серед населення.

Білоцерківський МО ВЕЛ у 2010 р. обстежив стан забудови та використання території, що перебувають у межах або примикають до прибережно-захисних смуг та водоохоронних зон річок Рось, Протока та струмка Сухоярського, які є притоками річки Рось, і протікають територією Білої Церкви. Інформацію, одержану внаслідок проведеного обстеження, було передано до Басейнового управління водних ресурсів річки Рось та до відділу охорони навко-

лишнього природного середовища Білоцерківської міської ради.

Було розроблено і видано «Пам'ятку сільському голові з охорони вод від забруднення і виснаження», яка у стислій формі містить інформацію про охорону водних об'єктів, та розповсюджено по 149 населених пунктах у межах басейну річки Рось. Білоцерківський МО ВЕЛ ініціював та узгодив з Басейновим управлінням водних ресурсів річки Рось проведення щорічного свята «День Росі», починаючи з 2011 р.

Голова Білоцерківського МО ВЕЛ Михайлюк М. П. бере участь як постійний член у засіданнях технічної ради, що створена при Басейновому управлінні водних ресурсів річки Рось, публікує статті в місцевих друкованих виданнях, виступає на місцевих телевізійних каналах з екологічних питань, підтримує проведення різних екологічних акцій, спрямованих на захист водних об'єктів області.

З ініціативи Білоцерківського МО ВЕЛ було організовано групи осіб у Вінницькій, Житомирській, Київській та Черкаській областях, що мешкають в межах басейну річки Рось, для здійснення спільних заходів, спрямованих на охорону водного басейну річки Рось.

Бориспільський МО ВЕЛ постійно організовує суботники для санітарного очищення території Комсомольського озера в м. Борисполі (2009–2010 рр.).

У 2010 р. члени осередку звернулися до Бориспільського міського голови з питанням про необхідність проведення інвентаризації водних об'єктів на території Сичової левади з обов'язковим переглядом меж водоохоронних зон та розмірів прибережних захисних смуг.

Роботи з очищення Комсомольського озера розпочалися відповідно до затвердженої 27 липня 2010 р. міської Програми захисту від підтоплення сільськогосподарських угідь, присадибних ділянок та територій міста Борисполя на 2010–2014 роки. Ця програма була спрямована на виконання комплексу робіт з реконструкції озера та захисту прилеглої території від підтоплення. Гроші з бюджету виділили, але результат був негативний. Роботи на озері проводили суто гідротехнічні, вони не мали нічого спільного зі збереженням природи та створенням парку, як попередньо передбачалося. Під час очищення озера викорчували багаторічні дерева, мул з дна не вивезли, а розкидали навколо озера, внаслідок чого, трав'яний покрив на прилеглої території був знищений.

Члени **Львівської ОО ВЕЛ** опрацювали тему «Збереження вод шляхом формування екомережі Західнобузького річкового екокоридору, активізація участі громадськості в розбудові екомережі та дослідження впливу сільського господарства на навколишнє середовище в басейні річки Західний Буг» (2007 р.).

Спільно з представниками Підкарпатського воєводського інспекторату охорони довкілля в Жешуві (Польща) у 2010 р. проведено дослідження якості води Яворівського озера.

Одеська ОО ВЕЛ з перших днів свого створення почала проводити роботу із захисту та збереження водних об'єктів. Так, у 1997–1998 рр. були організовані екологічні експедиції «Дельта Дністра», «Збережемо дельту Дунаю». Метою експедицій «Дельта Дністра» було обстеження стану екосистем на території заказника «Лиманський». Експедиція складалася з двох етапів. Перша зупинка була на березі Дністровського лиману неподалік від сіл Південне та Мологи, друга – на території с. Приморське. Учасники експедиції мали можливість порівняти екологічний стан в досліджуваних районах, вивчити можливі джерела забруднення та їхні наслідки.

У 2001 р. обласна організація за зверненнями громадян провела екологічну експертизу території, зокрема прибережної території Чорного моря (район товариства садівників «Зелений мис»). Під час експертизи було встановлено, що в рекреаційній зоні відбувається будівництво павільйонів із розбірних металевих конструкцій, піщана зона пляжу забруднена металевим та побутовим сміттям, всюди розкидано металеві баки для сміття. Ініціативна група обласної організації склала акт про проведення експерти-

**Засідання круглого столу
«Чиста вода для здорового світу»
(Одеська область)**

**Оголошення
конкурсу
«Врятуй
свою річку»**

**Рейд на очисні споруди
в Надлиманському ініційований
Овідіопольським районним осередком
ВЕЛ (Одеська область)**

**Дослідження якості води у річці
(Полтавська область)**

зи, в якому написала про необхідність негайного припинення цього будівництва та ліквідації його наслідків. Цей акт був направлений до органів влади для вжиття термінових заходів.

Члени Наукової ради Одеської ОО ВЕЛ брали участь у наукових конференціях, присвячених захисту та збереженню водних об'єктів: Міжнародна науково-практична конференція «Якість води та здоров'я людини» (1999 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Екологічні проблеми Чорного моря: шляхи та методи вирішення» (1999 р.), V Міжнародний симпозіум «Екологічні проблеми Чорного моря» (2003 р.).

У 2004 р. члени Одеської ОО ВЕЛ разом з іншими громадськими організаціями Одещини брали активну участь у проведенні громадських слухань щодо проекту будівництва перевантажувального комплексу для навалочних вантажів в акваторії Малею Аджалицького лиману.

В Одеській області налагоджено співпрацю між ОО ВЕЛ та обласним виробничим управлінням по водному господарству за спільним проектом «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів в Україні». Розроблено план заходів, який включав проведення круглого столу «Великі проблеми малих річок», інвентаризацію природних водойм та водотоків (збір інформації), природоохоронну акцію та конкурс «Врятуй свою річку».

З ініціатииви Одеської ОО ВЕЛ створено комісію для контролю за дотриманням природоохоронного законодавства в частині незаконної забудови рекреаційних зон прибережної смуги Чорного моря (Будакська коса, Тузловський ліс), до роботи залучені державні контролюючі органи (2009 р.).

Обласна організація ВЕЛ – активний член громадської ради при держуправлінні охорони навколишнього середовища в Одеській області, постійно порушує питання захисту водних об'єктів області під час засідань: «Стан водних ресурсів в Одеській області», «Інвентаризація водойм та річок на Одещині», «Міжнародна співпраця у Дунайському регіоні» та ін.

Овідіопольський РО ВЕЛ проводить заходи, присвячені охороні та збереженню водних ресурсів: засідання круглих столів «Чиста вода для здорового світу», «Збереження, відтворення та раціональне використання природних ресурсів нижнього Дністра», «Водно-болотні угіддя району збережемо для нащадків», «Роль територій природно-заповідного фонду в збереженні біорізноманіття в пониззі річки Дністер», засідання Громадської ради при Овідіопольській РДА на тему: «Екологічна безпека в зоні Нижньодністровського національного природного парку».

До Дня Дністра (11 липня) Овідіопольський РО ВЕЛ організував рейд для оцінки антропогенного навантаження на прибережні території та стану водозахисних зон, під час якого було виявлено кілька несанкціонованих сміттєзвалищ на березі Дністровського лиману. Після проведення рейду було вирішено створити базу даних сміттєзвалищ на території водозахисних та прибережних зон, провести навчальні семінари «Методика дослідження малих річок дітьми та молоддю», розпочати конкурс екологічної творчості «Великі проблеми малих річок», конкурс дитячих експедиційних робіт «Річки мого села» (2010 р.).

Члени осередку ведуть постійний моніторинг за станом берегів Дністра, у центрі їхньої уваги – накопичення сміття на березі лиману, робота очисних споруд м. Теплодара та інші несприятливі явища, які можуть негативно вплинути на стан річки. Овідіопольський РО ВЕЛ активно працює з дітьми та молоддю району.

Білгород-Дністровський РО ВЕЛ зосередив свою увагу на рейдових перевірках щодо дотримання природоохоронного законодавства, зокрема, перевірено стан природоохоронної смуги Дністровського лиману, було виявлено відсутність документів на два плавзасоби, посвідчень рибалок та дозволів на квоти (2011–2012 рр.). Об'єктом перевірки є також берег Шабалатського лиману в селищі Сергіївка.

Полтавська ОО ВЕЛ визначила напрями своєї діяльності у сфері дослідження та охорони водних об'єктів, враховуючи

чи те, що її територію перетинають великі лівобережні притоки Дніпра – Сусли, Псел, Ворскла, а з південного заходу та півдня вона омивається водами Кременчуцького та Дніпро-дзержинського водосховищ.

Питання захисту берегової зони Кременчуцького водосховища стало одним з найактуальніших. З початку експлуатації водосховища внаслідок розмивання берегів втрачено понад 800 га орної землі. Було подано звернення до Верховної Ради України щодо збільшення фінансування берегоукріплювальних робіт, ретельного вивчення стану берегової зони Кременчуцького водосховища в межах Полтавської області, необхідності внесення змін у режим експлуатації водосховища для зменшення дії води на береги.

Проведено також дослідження стану поверхневих водних джерел області, зокрема стану річок і водосховищ у межах найбільших міст (Полтава, Кременчук, Миргород, Комсомольськ, Лубни) (2009 р.).

Щоб привернути увагу громадськості й владних структур до проблеми збереження та охорони водних об'єктів на території м. Рівне, **Рівненська ОО ВЕЛ** у 2002 р. провела акцію «Захистимо джерела Рівного». Мета акції – захист джерел від засмічення, підвищення обізнаності населення про їхню роль у житті людини, а також їхнє значення як рекреаційних ресурсів.

Сумська ОО ВЕЛ з 1999 р. опікується водними об'єктами м. Суми: озером Чеха майже в центрі міста Суми та річкою Стрілка. Близько 17 га прибережної смуги озера перебуває під пильним наглядом екологів. Активісти ВЕЛ проводять еколого-просвітницьку роботу, виготовляють і розміщують інформаційні плакати. Основна мета цієї роботи – бути не двірниками на берегах озера, а дати зрозуміти людям, що належний санітарний стан зон відпочинку (і не тільки на озері Чеха) залежить від них самих.

Активісти проводили роз'яснювальну роботу серед мешканців прибережної смуги р. Стрілка, виготовляли та розповсюджували листівки, проводили заходи щодо впорядкування прибережних зон.

Протягом 2008–2009 рр. були проведені акції «В ім'я майбутнього довкілля» та «Збережемо власне майбутнє!», під час яких було досліджено два водні об'єкти – річку Ворскла (на території гідрологічного заказника загальнодержавного значення «Хухрянський») та річку Десенку (притока Десни, НП «Деснянсько-Старогутський»). У рамках цих акцій здійснено екологічні десанти з прибирання сміття, анкетування місцевого населення та відпочивальників, розповсюдження тематичних листівок щодо правил поведінки біля водойм.

Активісти Сумської ОО ВЕЛ влітку 2011 р. пройшли берегами р. Псел від Миропілля до Сум. Мета такого походу – дослідження стану прибережних зон та русла річки. Під час походу проводили роз'яснювальну роботу серед відпочивальників у районі крейдяних гір під Могрицею. На відстані 5–7 км зафіксовано близько двох десятків стихійних місць відпочинку з наметами, будівлями, автотранспортом та багаттями. Результати досліджень та спостережень були опрацьовані й представлені у ЗМІ для інформування громадськості.

Члени **Краснопільського РО ВЕЛ** організували екологічну експедицію по малих річках Краснопільщини для вивчення їхнього стану.

Тернопільська ОО ВЕЛ організувала прес-конференцію, присвячену Всесвітньому дню водно-болотних угідь, де було запропоновано розробити обласну програму «Ріки Тернопілля», яка б передбачала заходи щодо очищення берегів річок від сміття, а також укріплення їх шляхом насаджування верб.

Теребовлянський РО ВЕЛ підготував наукове обґрунтування щодо рівня забруднення води річки Гнізна (м. Теребля).

Бережанський РО ВЕЛ організував громадські слухання «Екологічні проблеми міста Бережани та шляхи їх вирішення», де особливо гостро стояло питання про стан басейну

Акція «Збережемо Лісові озера»
(м. Комсомольськ, Полтавська область)

Розчищення джерела у заплаві
річки Псел (Полтавська область)

Відбір проб води

БЕРЕЖАНСЬКИЙ РАЙОННИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЛІГИ

Екологічний бюлетень. № 3
- частина друга -

Стан та охорона водних ресурсів
Бережанського району

ЧЕРВЕНЬ – 2004

**Річка Турушка
(Харківська область)**

**Члени Каховського районного осередку ВЕЛ
під час обстеження річки Кам'яних (Херсонська область)**

**Проект «Громадська інвентаризація
та моніторинг стану водних об'єктів
в Україні» (Хмельницька область)**

**Акція «Нове життя джерел»
(Черкаська область)**

річки Золота Липа. Також був проведений семінар-тренінг «Участь громадськості в дослідженні, збереженні та відновленні екологічного стану малих річок України».

Специфіка діяльності **Харківської ОО ВЕЛ** пов'язана насамперед з наявністю фахівців відповідного профілю, з участю яких проведено кілька наукових конференцій та семінарів з водної проблематики: четверта науково-практична конференція «Підтоплення – 2006. Нагальні проблеми запобігання та боротьби з регіональним підтопленням земель» (м. Слов'янськ, 2006 р.), XIV Міжнародна науково-практична конференція «Екологічні проблеми водного та повітряного басейнів. Утилізація відходів» (м. Алушта, 2006 р.), семінар «Метрологічне забезпечення контролю якості питної води» (м. Харків) та ін.

У 2001 р. члени **Валківського РО ВЕЛ** організували екологічний похід для дітей та молоді по річці Турушка. Мета – виявлення засмічення берегів і водного дзеркала, проведення замірів глибини і ширини річки, спостереження за тваринним світом, збирання матеріалів про первоцвіти на прибережній смузі.

Члени **Херсонської ОО ВЕЛ** зосередилися на проблемах раціонального водокористування, водозберігаючих технологіях. Підготовлено матеріали і програму з питань нормованого водокористування. Проводиться робота з втілення в практику господарської діяльності водозберігаючих технологій та заходів щодо запобігання підтопленню.

Було підготовлено п'ять доповідей для Міжнародної наукової конференції з питань водокористування в Херсонській області.

У 2010 р. члени ОО ВЕЛ брали участь у виїзному засіданні Комітету Верховної Ради України з питань підтоплення у Херсонській області.

Завдяки зусиллям фахівців-методистів організації вдалося документально оформити співпрацю Херсонської ОО з облводгоспом у питаннях впровадження нормованого водокористування. З листопада 2010 р. проводиться дистанційне навчання працівників районних управлінь водного господарства.

Каховський РО ВЕЛ вже кілька років здійснює моніторинг екологічного стану річки Кам'яних на території с. Корсунка Дніпрянської селищної ради. Розроблено заходи для поліпшення стану річки. Члени осередку проводять також підготовчі роботи для створення екологічної карти району.

Хмельницька ОО ВЕЛ у рамках програми спільної діяльності з Хмельницьким обласним управлінням водних ресурсів у реалізації проекту «Громадська інвентаризація та моніторинг стану водних об'єктів в Україні» бере участь в оновленні банку даних про річки області та штучні водойми у їхніх басейнах. Члени обласної організації досліджують нові елементи гідрографічної мережі області – техногенні озера, що виникли внаслідок видобувної діяльності, та визначають оптимальні шляхи їх інтеграції у природний ландшафт. Крім цього, проводять моніторинг річок Південний Буг, Плоска, Кудрянка.

До Дня довкілля члени Хмельницької ОО ВЕЛ висаджують дерева на прибережній смузі річки Південний Буг та прибирають береги річки Немийка.

Черкаська ОО ВЕЛ активно працює над розв'язанням проблеми забруднення річки Золотоношка, було підготовлено та направлено листи-запити: до міжрайонної природоохоронної прокуратури, Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Секретаріату Президента України, Державного комітету України по водному господарству, Конституційного суду України стосовно стану очисних споруд БАТ «Веста», яке скидає в річку неочищені стоки. До діяльності активно залучається молодь, зокрема, відбулася IV Обласна молодіжна науково-практична конференція «Екологічно безпечне використання водних ресурсів Черкащини – шлях до поліпшення якості питної води» (2008 р.). На базі обласної бібліотеки для юнацтва імені В. Симоненка організовано засідання еколо-

гічних студій, присвячених проблемам збереження та охорони водних об'єктів.

У рамках акції «Нове життя джерел» студенти, члени Черкаської ОО ВЕЛ прибирали територію навколо природного джерела питної води «Дзюркало» в с. Мельники Чигиринського району.

23 березня 2010 р. було проведено науково-практичний семінар для викладачів біології та хімії навчальних закладів м. Черкаси на тему: «Водокористування та якість питної води у місті Черкаси».

26 березня 2010 р. голова Черкаського МО ВЕЛ Свояк Н. І. взяла участь як представник громадських організацій у засіданні дискусійного клубу в Академії банківської справи Національного банку України (м. Київ) з доповіддю «Вода як квінтесенція життя».

Міська організація ВЕЛ брала участь у проекті «Волонтерський екоавтобус: схилами Дніпра», метою якого була просвітницька робота серед населення, що проживає поблизу Дніпра в Черкаській області, а також практична складова – прибирання сміття на прибережних зонах Дніпра.

До Всесвітнього дня водних ресурсів Черкаська ОО ВЕЛ у березні 2012 р. провела акцію «Діти за чисту воду і проти поліетилену!» з метою привернути увагу громадськості до незадовільного стану питної води та забрудненості водохоронних зон річки Дніпро, а також надмірного забруднення річок і водойм поліетиленовими пакетами.

Члени ОО ВЕЛ брали активну участь у масовій акції з прибирання берегів Дніпра поблизу мікрорайону Митниця, зокрема в Долині троянд, та інших заходах.

Вже понад 5 років Черкаська ОО ВЕЛ співпрацює з Дніпровським басейновим управлінням водних ресурсів, зокрема Черкаським регіональним управлінням водних ресурсів. Розроблено плани спільних заходів під гаслом «Збережемо береги Кременчуцького водосховища чистими». Голова Черкаської ОО ВЕЛ Н. М. Фоміна є членом Басейнкової ради річки Дніпро.

Члени Корсунь-Шевченківського РО ВЕЛ постійно здійснюють контроль діяльності еколого-небезпечних об'єктів у районі. Так, вже не перший рік районна організація веде боротьбу за чистоту річки Рось, куди скидають стічні води з багатьох промислових підприємств (зокрема, Набутівський цукровий завод, Стеблівська фабрика). За сприяння ВЕЛ піднято щит Корсунь-Шевченківської ГЕС і частково промито річку Рось. Ця процедура до кінця 2009 р. розв'язала проблему погіршення якості води в річці та міському водогоні, яка стала прозорою, в цілому покращилася екологічна ситуація району. Але орендар ГЕС – ЗЕА «Новосвіт» передчасно закрив щит, що не дало можливості повністю здійснити операцію з промивання, у зв'язку з цим члени районної організації ВЕЛ направили листа до Мінприроди та облдержадміністрації.

Організація здійснює моніторинг стану рівня води в річці Рось. Виявлено ряд фактів зниження його рівня та різкі скиди води через турбіни ГЕС. Ця інформація була передана до Басейнового управління річки Рось (Біла Церква). Такі перепади води у Корсунському водосховищі та відсутність раптового її скиду через щити греблі негативно впливають на санітарно-екологічний стан річки.

Спільно з Басейновим управлінням річки Рось (Біла Церква) районна організація ВЕЛ провела екологічну експедицію по річці. В ній взяло участь близько 20 осіб, які обстежили береги річки (їхній стан, джерела забруднення, наявність сміття тощо), виявлено 11 джерел та 2 струмки. Про все складено акти та направлено до Басейнового управління, яке відповідно надіслало рекомендаційні листи та попередження до відповідних сільських рад і підприємств.

У жовтні 2008 р. активісти Корсунь-Шевченківського РО ВЕЛ провели на громадських засадах акцію з відновлення історичного джерела та посадили дерева; було висаджено понад 200 дерев на березі Росі в Карашині. Також відбулася конференція «Бути чи не бути річці Рось?», в якій взяли участь представники влади та громадськості.

Семінар для викладачів біології та хімії навчальних закладів м. Черкаси на тему «Водокористування та якість питної води у місті Черкаси»

Учасники акції «Діти за чисту воду та проти поліетилену!» (Черкаська область)

Облаштування джерела «Княжа криниця»

Очищення джерела «Княжа криниця»

Виступ голова Корсунь-Шевченківського районного осередку ВЕЛ під час відкриття Квіткового джерела

Впорядкування прибережних смуг (Черкаська область)

Акція «Чистий берег» (м. Київ)

Засідання Наукової ради ВЕЛ «Підтоплення в Україні: соціально-економічні та екологічні наслідки» (м. Київ)

У листопаді 2011 р. у с. Квітки Корсунь-Шевченківського району було урочисто відкрито Квіткове джерело, яке було облаштовано за ініціативи та участю Корсунь-Шевченківської районної організації ВЕЛ, активістів с. Квітки за фінансово-матеріальної підтримки приватних структур та громадян району, у 2012 р. видано буклет «Квіткове джерело». 19 вересня 2012 р. відбулась акція «Очистимо береги річки Рось», в якій взяли участь 80 учнів гімназії, було зібрано 30 мішків сміття.

Чорнобаївський РО ВЕЛ із залученням молоді вивчав екологічні особливості джерельної та артезіанської води у с. Веселий хутір Чорнобаївського району. Завдяки цьому було обґрунтовано необхідність введення в дію артезіанської свердловини глибиною 5–7 м на території школи для забезпечення учнів якісною питною водою.

Було також проведено дослідження ефективності меліоративних робіт у селі, які підтвердили, що відмова від їх проведення була невиправданою, тому що це збільшувало врожайність у 2–4 рази і зменшувало собівартість продукції на 40–60%. Районний осередок ВЕЛ брав участь у Всеукраїнському конкурсі «Міжнародний День Дніпра» і одержав 8 нагород.

Активісти Почапінського СО ВЕЛ розробили проект «Сільська криниця», у ході реалізації якого проведено реєстрацію сільських криниць, зроблено також вибіркового аналізу води, розроблено рекомендації та надано пропозиції щодо утримання в належному стані земельних ділянок біля криниць та виготовлення дахів над ними.

Члени Чернігівської ОО ВЕЛ протягом 2007–2011 рр. провели комплексне дослідження стану екосистем малих річок Новгород-Сіверського Полісся – Лоски, Убідь, Студінка, Головесна.

Київський міський осередок ВЕЛ проводить наукові, просвітницькі та практичні заходи, присвячені охороні та збереженню водних ресурсів: семінари, круглі столи, лекції для студентів, а також впорядкування водних джерел і джерелець та приозерної території в передмісті Києва.

Участь у розв'язанні проблеми підтоплення в Україні

Всеукраїнська екологічна ліга стурбована загостренням проблем, пов'язаних з підтопленням земель та населених пунктів. Нині цей небезпечний процес охоплює близько 30% території нашої країни та впливає на безпеку життєдіяльності 30% населення. Спостерігається тенденція до зростання темпів його розвитку. ВЕЛ постійно ініціює та проводить заходи, спрямовані на розв'язання цієї актуальної для України проблеми.

Ще в 2000 р. під час конференції «Шляхи розв'язання екологічних проблем Карпатського регіону у контексті спільної діяльності державних та громадських організацій» було порушено питання про підтоплення території Карпатського регіону. У тому ж році науково-практична конференція «Екологічні проблеми Харківщини» розглянула проблеми підтоплення території Харківської області.

На засіданні круглого столу «Підтоплення земель на Херсонщині: проблеми та шляхи подолання» (2001 р.) було запропоновано нові науково-технічні та правові заходи для розв'язання проблем підтоплення та шкідливої дії вод, пов'язаної з негативними наслідками зрошення земель, яке здійснювали протягом попередніх років у південному регіоні України.

У листопаді–грудні 2001 р. у Верховній Раді України спільно з фракцією НДП було проведено ряд заходів, де обговорювали проблему підтоплення і напрацьовували пропозиції щодо її подолання. Серед них – круглий стіл за участю народних депутатів, представників урядових структур, працівників місцевих виконавчих органів влади, науковців та громадськості. За підсумками було направлено звернення до Президента України та підготовлено пропозиції для Ради національної безпеки та оборони України. Протягом 2002 р. Наукова рада ВЕЛ підготувала ряд наукових розробок, які

були запропоновані до розгляду Мінекології та Держводгоспу. Частина з них була використана під час підготовки нормативних документів у водогосподарській сфері.

На початку 2003 р. ВЕЛ знову загострює увагу на проблемі підтоплення та ініціює проведення парламентських слухань «Підтоплення земель в Україні: проблема та шляхи подолання» та Дня Уряду з питань мінімізації збитків від руйнівної дії паводків і повеней, захисту населених пунктів, господарських об'єктів і земель від шкідливої дії вод. До обох заходів ВЕЛ підготувала пропозиції, які було включено до рекомендацій, ухвалених парламентськими постановами, а згодом Верховна Рада прийняла Державну програму запобігання і боротьби з підтопленням земель. На жаль, прийняття цієї програми виявилось недостатнім для остаточного подолання проблеми підтоплення, яка й нині залишається нагальною через інерцію мислення чиновників водогосподарських структур, що не готові сприймати новітні технології ощадливого водокористування. Отже, громадськість і далі змушена використовувати різні засоби впливу на державні органи.

У 2007 р. Наукова рада Всеукраїнської екологічної ліги підготувала Аналітичну записку «Про неефективність експлуатації широкомасштабних зрошувальних систем у сучасних умовах», яку подано до Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, до Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, голові експертної групи при науковій раді ІПНБ з питань запобігання та ліквідації небезпечних наслідків підтоплення земель в Україні, до Державного комітету України по водному господарству.

Надіслано листа до Ради Національної безпеки і оборони України про необхідність розгляду проблеми підтоплення як загрози національній безпеці України.

Триває спільна робота з Держводгоспом України: в шести районах Херсонської області впроваджено методи оперативного розрахунку норм поливу для зрошення, які були розроблені та підготовлені фахівцями Херсонської ОО ВЕЛ. Ця методика у 2011 р. була використана на площі 12,5 тис. га. Набутий досвід було розглянуто і схвалено в січні 2012 р. на засіданні Херсонського обласного управління водних ресурсів.

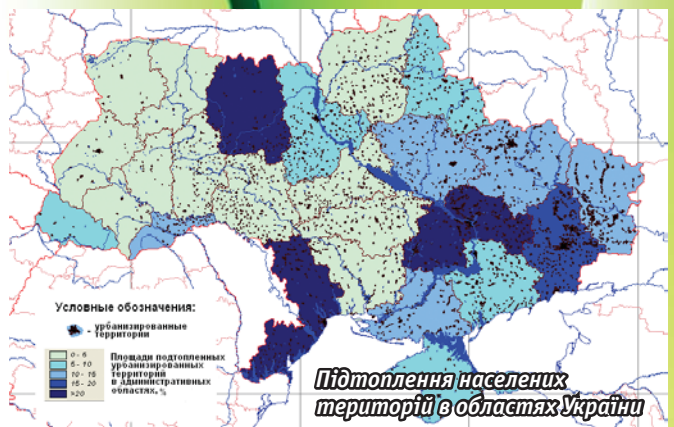
Протягом усіх років діяльності ВЕЛ постійно проводить різнопланову роботу з цього напрямку в своїх організаціях та осередках.

Члени Наукової ради Дніпропетровської ОО ВЕЛ організували заходи щодо запобігання підтопленню внаслідок порушення природного дренажу, спричиненого забрудненням території національного гідрологічного парку «Діивська заплава».

Закарпатська ОО ВЕЛ активно долучилася до заходів регіонального та міжнародного рівня, особливо враховуючи те, що територія області є однією з найбільш потерпілих від повені. Зокрема, у серпні 2006 р. відбувся семінар Державного управління охорони природи та Держводгоспу: «Оцінка ризику та управління повенями в Закарпатській області». Була організована робоча зустріч з румунськими фахівцями у галузі водного господарства з питань дослідження гідрологічного режиму річки Тиса в межах смт Солотвино (Україна) та Сігет Фармація (Румунія).

У 2010 р. члени Закарпатської ОО ВЕЛ активно працювали у складі комісії з обстеження районів лиха, заподіяного внаслідок несприятливих погодних умов та підняття рівнів води на річках області в період 8–10 грудня на території 11 районів (Рахівський, Тячівський, Хустський, Іршавський, Виноградівський, Міжгірський, Воловецький, Свалявський, Мукачівський, Перечинський), внаслідок чого було підтоплено 360 дворогосподарств, зруйновано близько 215 м берегоукріплень, одна людина загинула. Постраждалим було надано допомогу. Також здійснено заходи щодо уточнення причин руйнації недавно побудованих берегоукріплень, несанкціонованих забудов у заплавах річок, зменшення пропускної здатності річок внаслідок будівництва гідротехнічних споруд на кордоні між територією області та Словаччиною.

Члени Херсонської обласної організації ВЕЛ під час парламентських слухань з питань підтоплення

Затоплені землі в Закарпатті внаслідок повені у 2000 р.

Робоча нарада з питань підтоплення в Закарпатській області

У рамках реалізації програми двостороннього співробітництва на прикордонних водах з Румунією члени Закарпатської ОО ВЕЛ вимірювали витрати води спільно з румунськими фахівцями. У лютому 2010 р. члени обласної організації активно виступали та обговорювали питання створення спільної стратегії управління паводками та екологічного оздоровлення басейну річки Бодрог на міжнародному семінарі, присвяченому впровадженню міжнародного проекту «Створення польдерів у басейні річки Бодрог».

Київська ОО ВЕЛ виконала ряд науково-дослідних робіт: «Програма розвитку водного господарства Київської області»; «Розробка та обґрунтування створення показового водного об'єкта "Мала річка" (на прикладі р. Альта)»; «Паспортизація водних об'єктів Київської області (у басейні р. Рось)». Також було розроблено ряд аналітичних довідок для відповідних міністерств та відомств з пропозиціями та обґрунтуванням заходів, пов'язаних з поліпшенням водогосподарсько-екологічної ситуації в регіонах активного розвитку процесів підтоплення; зроблено попередню оцінку впливу зрошувальних систем на процеси підтоплення.

Члени **Харківської ОО ВЕЛ** були учасниками четвертої науково-практичної конференції «Підтоплення – 2006. Нагальні проблеми запобігання та боротьби з регіональним підтопленням земель» і внесли свої пропозиції до резолюції.

Херсонська ОО ВЕЛ, серед напрямів діяльності якої є розв'язання проблеми раціонального водокористування, впровадження водозберігаючих технологій, підготувала матеріали для облводгоспу з питань нормованого водокористування, здійснила роботу з втілення в практику господарської діяльності заходів щодо запобігання підтопленню (2006 р.). Активісти організації провели круглий стіл з питань розроблення заходів для зменшення втрат води під час зрошування та громадські слухання «Роль громадських організацій у формуванні та реалізації державної політики щодо питання раціонального водокористування» (2005 р.).

За ініціативою членів Наукової ради **Київської МО ВЕЛ** та за участю представників Вченої ради Інституту проблем національної безпеки було створено експертну групу з питань запобігання та ліквідації небезпечних наслідків підтоплення земель в Україні. Проведено ряд засідань експертної ради, на яких розглядали питання комплексного аналізу регіонального процесу підтоплення земель у регіонах України зі складною водогосподарсько-екологічною ситуацією та значним погіршенням умов життєдіяльності (промислово-міські агломерації, гірничодобувні райони з активним закриттям шахт і кар'єрів, сільські населені пункти та ін.) і розроблення на його основі пропозицій для РНБОУ та рекомендацій щодо перспективних напрямів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт із зазначених питань.

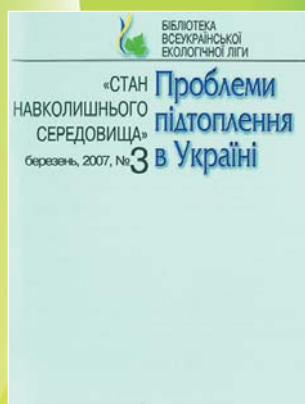
Просвітницькі заходи, видання та публікації з проблем водних ресурсів

Екопросвітницька діяльність – важлива і невід'ємна складова всієї роботи ВЕЛ. Вона супроводжує, органічно входить до різних заходів, які організовує ВЕЛ, і спрямована на поглиблення й закріплення екологічних знань і культури. Така діяльність передбачає широке залучення громадськості до активних природоохоронних дій, пропагування ідей раціонального природокористування, дбайливого ставлення до природи.

У цій сфері Всеукраїнська екологічна ліга створює власні програми, видає серії книжок «Екологічна освіта і виховання», «Природоохоронні акції» у форматі Бібліотеки ВЕЛ, науково-популярний журнал «Екологічний вісник», реферативний журнал «Екологія», є ініціатором створення та видання тринамової Екологічної енциклопедії, розробляє та впроваджує Програми громадської підтримки моло-

Підтоплення в Харківській області

Члени Вінницької обласної організації ВЕЛ досліджують стан водних ресурсів області

ді, яка долучається до природоохоронної роботи. ВЕЛ надає також великого значення співпраці зі ЗМІ – готує радіо- і телепередачі, інтерв'ю з актуальних екологічних питань, проводить семінари, прес-конференції, різні тематичні конкурси та ін.

Всеукраїнська екологічна ліга активно підтримує видання літератури природоохоронної тематики, особливо присвячені збереженню та охороні водних ресурсів України.

У 2000 р. було видано карту «Екологічні проблеми природних вод» накладом 15 тис. примірників, які були безкоштовно передані у загальноосвітні школи, вищі навчальні заклади, розповсюджені серед науковців, фахівців, громадськості.

У 2007 р. ВЕЛ презентувала екологічну карту «Екологічна ситуація та стан питних вод в Україні». В деяких містах та районах внаслідок недбалості екологічної політики підприємств, відхилення якості води від норми досягає 70–80%. У таких регіонах значна частина населення використовує для пиття недоброякісну воду, що є одним з беззаперечних чинників погіршення стану здоров'я і загалом зменшення тривалості життя. Ця карта є спробою доступним, наочним способом поінформувати споживачів про небезпеки, пов'язані з питною водою, привернути увагу громадськості до проблем водних ресурсів та допомогти обрати безпечну для життя воду.

Питання забезпечення водою, її якості регулярно висвітлюються в журналі «Екологічний вісник», їм присвячено блок тематичних статей в тритомній Екологічній енциклопедії.

Можна навести багато прикладів просвітницької діяльності різних організацій та осередків ВЕЛ. Ось деякі з них.

Вінницька ОО ВЕЛ провела заходи щодо збереження малих річок і ставків області серед учнівської молоді, які мали еколого-просвітницький характер. Було організовано екскурсію на підприємство «Вінницяводоканал» та ОСК у Сабарові.

Вінницька ОО ВЕЛ підготувала та видала книги «Водні антропогенні ландшафти Поділля» (2006 р.), «Екологічна безпека Вінниччини» (2008 р.), «Екологія» (2011 р.), «Екологічний стан довкілля Вінницької області» (2011 р.).

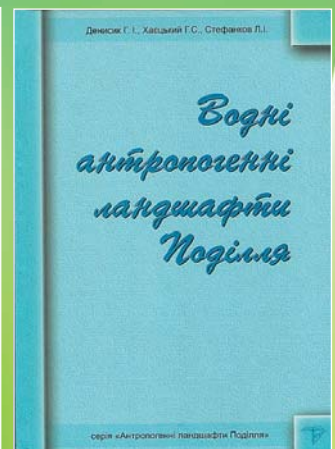
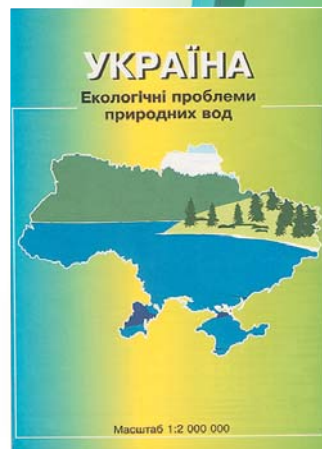
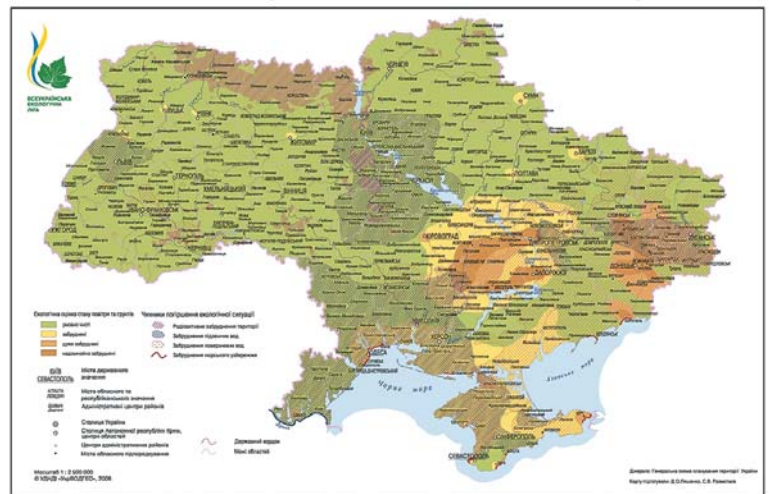
Дніпропетровська область. Апостолівський РО ВЕЛ провів заходи, присвячені Всесвітньому дню води. Відбулись урочисті збори в управлінні, на яких були представлені доповіді, що стосуються водних проблем на державному і місцевому рівнях, стратегічних цілей і основних напрямів розвитку водогосподарського комплексу. Захід продовжувався на березі Каховського водосховища з участю працівників Мирянської сільської ради та учнів Мирянської ЗОШ № 2. Заходи мали еколого-просвітницький характер. Було розміщено інформаційні стенди, проведено конкурс на кращий вірш про воду та вікторини екологічного напрямку. Для учнів була організована пізнавальна екскурсія по території насосної станції № 25.

У 2001 р. **Донецька ОО ВЕЛ** стала ініціатором природоохоронної акції «Пам'ятці природи "Виток Кальміусу" – нашу турботу», під час якої були прочитані лекції для школярів, студентів, всіх бажаючих, а також здійснено прибирання території, роботи з благоустрою джерел та водотоків, санітарне очищення лісу.

У 2009 р. разом з іншими громадськими організаціями була започаткована акція «Вода – наше життя!», яка проходила у вигляді суботників, на яких очищали прибережні зони річок Донбасу від побутового сміття.

Члени Донецької ОО ВЕЛ щороку організовують екотуристичні походи та експедиції на малі річки Донеччини та на річку Сіверський Донець. Молодь долучається до практичних природоохоронних заходів, наукових досліджень. Так, в екологічному таборі на річці Сіверський Донець кілька років проводили дослідження рекреаційного навантаження на її береги у вихідні дні (2005–2010 рр.).

Екологічна ситуація та стан питних вод України

Закарпатська ОО ВЕЛ спільно із Закарпатським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді, Басейновим управлінням водних ресурсів річки Тиса, лабораторією моніторингу вод у 2011 р. провела Всеукраїнську дитячу еколого-краєзнавчу естафету «Малі річки – життя України». Мета заходу – дослідження стану малих річок Закарпаття, їх опис, формування екологічної свідомості учнівської молоді, залучення її до природоохоронної діяльності. На конкурс надійшло багато учнівських робіт з усіх районів області. Найкращі з них розміщено на веб-сторінці Басейнового управління водних ресурсів річки Тиса.

Просвітницька робота з населенням (Одеська область)

Для відзначення Всесвітнього дня води організовано масштабний освітньо-виховний захід на базі Закарпатського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді, практична частина заходу проходила на набережній р. Уж в Ужгороді. У березні відбувся урок-бесіда «Водні ресурси Закарпаття» в 30Ш сіл Червоне та Кам'яниця Ужгородського району.

Київська область. Білоцерківський МО ВЕЛ розробив та видав «Пам'ятку сільському голові з охорони вод від забруднення і виснаження» (2010 р.)

Одеська область. Вже кілька років Овідіопольський РО ВЕЛ та ВДС «Екологічна варта» проводять конкурс «Врятуй свою річку». Діти досліджують стан річки Барабой, розчищають її береги від сміття, проводять просвітницьку роботу серед ровесників та дорослих. Разом зі своїми наставниками вони висаджували дерева на берегах Дністровського лиману, підгодовували лебедів та інших птахів, які зимують у плавнях Карагольської затоки, брали активну участь у конкурсі на кращий малюнок, твір, слайд-шоу, заході з оздоровлення водних ресурсів у рамках просвітницької кампанії «Збережімо Дністер».

Протягом жовтня 2011 р. було проведено ряд заходів, присвячених Міжнародному дню Чорного моря: конкурс малюнків та фоторобіт «Море мого дитинства», вікторина серед учнівської молоді «Чорне море моє...», конкурс на кращу агітаційну листівку, практичні акції з прибирання узбережжя Чорного моря та ін.

Полтавська ОО ВЕЛ у 2006 р. підготувала Бюлетень № 3 «Екологія Полтавщини», присвячений аналізу стану виконання «Програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної політики з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на період до 2010 року», оцінці сучасної екологічної ситуації в районах і містах Полтавської області та її впливу на демографічні та санітарно-епідеміологічні процеси. В цьому виданні велику увагу приділено стану водних ресурсів Полтавщини.

Тернопільська область. Березанський РО ВЕЛ видав екологічний бюлетень «Золотій липі – чистий берег» та буклет «Врятуй річку невеличку – врятуй свою Україну» із закликом зберегти річку Золота Липа.

Активісти **Херсонської ОО ВЕЛ** є співавторами монографії з питань оптимізації зрошення та його розвитку з урахуванням вимог екологічної політики; за їх участю проведено збір матеріалу на тему «Соціально-екологічне становище в м. Херсоні» (2008 р.), а також підготовлено, видано і впроваджено в практику видання «Інструкція з оперативного планування поливних режимів у зрошенні» (2011 р.).

Хмельницька область. Кам'янець-Подільський РО ВЕЛ до Дня Дністра організував просвітницькі заходи для молоді: конкурс малюнків, віршів та прози «Дністер – ріка мого дитинства», обласний науково-практичний семінар «Охорона водних багатств рідного краю». У рамках цих заходів було встановлено інформаційні стенди на берегах річки Дністер у межах території НПП «Подільські Товтри». Також був оголошений регіональний конкурс «Збережи джерело рідного краю» за такими напрямками: Облік та інвентаризація дже-

Визначення якості води (Полтавська область)

Дослідження в природі (Хмельницька область)

рел своєї місцевості (збір інформації про джерело); Практичні заходи щодо утримання джерела у зразковому стані; Підготовка творів, оповідань, віршів, науково-популярних статей на теми: «Джерело мого краю», «Збережи джерело», «Легенда про джерело».

Китайгородський та Гораївський СО ВЕЛ постійно опікуються благоустроєм джерел на території місцевих громад.

Черкаська ОО ВЕЛ із залученням студентів здійснила ряд екологічних рейдів пляжами Черкас, були розміщені плакати із закликами зберігати чистими прибережні смуги, проведено анкетування населення для з'ясування рівня екологічної обізнаності жителів Черкас. Для учнів навчальних закладів міста був проведений конкурс міні-газет «Вода та здоров'я людини», присвячений Всесвітньому дню води.

Щороку з метою просвітницької місії Черкаська ОО ВЕЛ організовує екскурсії на Дніпровську водозабірну станцію для школярів, студентів та вчителів шкіл.

У 2011 р. за сприяння Черкаської ОО ВЕЛ, Черкаської обласної та міської організацій ВДС «Екологічна варта» на базі Черкаської спеціалізованої школи №3 створено клуб «AQUA». 12 квітня 2011 р. відбулася науково-практична конференція «Екологічні проблеми малих річок Черкащини», на якій юні науковці обговорювали результати досліджень стану таких річок, як Золотоношка, Тясмин, Гнілий Тікич, Вільшанка, Рось, Сули та Фоси. 6 жовтня 2011 р. клуб провів семінар «Сучасний стан питної води в Черкасах: проблеми та перспективи».

5 квітня 2012 р. відбулася VI обласна молодіжна науково-практична конференція «Управління водними ресурсами Черкащини та шляхи їх раціонального використання», проведена за підтримки міжнародного українсько-норвезького проекту «Водна гармонія».

Серед видань Черкаської ОО ВЕЛ – збірник матеріалів молодіжної науково-практичної конференції «Еколого-небезпечне використання водних ресурсів Черкащини – шлях до поліпшення якості питної води», навчальне видання «Екологічне інспектування», книжка для дошкільнят «Кап-кап». Підготовлено також стенд «Технологічна схема отримання питної води» (2008 р.), надруковано листівки «Звернення до батьків щодо своєчасної оплати за воду», «Правила поведінки на природі», «Пам'ятка про збереження питної води», «Бережіть питну воду» (2009 р.), а також збірник матеріалів науково-практичної конференції «Управління водними ресурсами Черкащини та шляхи їх раціонального використання» (2012 р.).

Черкаська область. *Корсунь-Шевченківський РО ВЕЛ* за буклет «Княжа криниця» (комплекс був збудований районною організацією ВЕЛ у 2008 р. на березі річки Рось) за підсумками республіканського конкурсу 2009 р. з відновлення джерел зайняв третє місце та був нагороджений Почесною грамотою і одержав грошову премію.

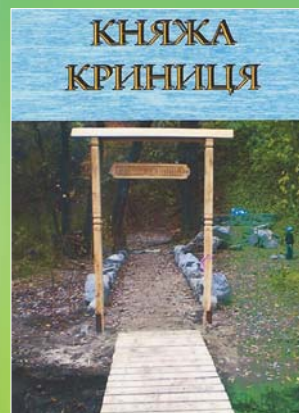
У 2006 р. вийшла книга «Все про річку Рось і Надросся», автором якої є Педченко Г. А., заступник голови РО ВЕЛ. У 2012 р. видано буклет «Квіткове джерело» про облаштування активістами ВЕЛ джерела питної води в с. Квітки. У 2012 році в обласному конкурсі «Міжнародний День Дніпра» книга «Проблеми річки Рось» зайняла перше місце в номінації «Еколого-просвітницька робота», її автор Педченко Г. А. був нагороджений грамотою і одержав грошову премію.

Щорічно напередодні 22 березня для відзначення в освітніх закладах Всесвітнього дня води члени **Чернігівської ОО ВЕЛ** під керівництвом Карпенка Ю. О. поширюють серед організаторів еколого-натуралістичної роботи, вчителів біології, екології, географії, вихователів дитячих садків методичні матеріали «Про воду для дітей і дорослих», в яких наводяться відомості про воду з точки зору різних фахівців, про сучасний стан ресурсів планети, України і Чернігівської області, розробки уроків та виховних заходів.

Севастопольська МО ВЕЛ брала участь у підготовці та реалізації програми «Вода для життя». У рамках виконання програми проведено два тренінги, виїзне засідання.

Виступ екологічного клубу «AQUA»
(Черкаська область)

Конкурс малюнків «Збережемо чисте море»
(м. Севастополь)

Всеукраїнська екологічна ліга

Україна, 01033, м. Київ,
вул. Саксаганського, 30-В, оф. 33
Тел./факс: +38 (044) 289-31-42
+38 (099) 055-47-39
E-mail: vel@ecoleague.net
<http://www.ecoleague.net>